

EMBERMÉRTÉKŰ CSODA

Születésének hetvenötödik évfordulóján avatjuk fel a két éve meghalt Kálnoky László síremlékét. Most, hogy a születés meg a halál évszáma nemzeti mérték szerint örök emlékeztetőül egymás mellé került, szeretném fölidézni őt. Nemcsak az idős mestert, akit személyesen ismertem, a nagy műfordítót, aki költőként utolsó éveiben hágott váratlanul a pálya zenitjére. Hanem a korai művekben megörökített fiatallembert is a kisvárosi versek Baudelaire-től és Kosztolányitól is ihletet szerzőjét, akinek játékos rajzolatú szellemi kontúráját a késői költemények, az elodázott költői sikert végre kivívó, tragikomikus emlékiratversek, lírai groteszkek és az élet fájoán fölemelő tanulságait összefoglaló elégiák is élénk rajzolják.

Az úgynevezett „történelmi középosztály” gyermeke volt, és nagyjából ismerjük ennek a rendszerint erkölcsstelenül életrelvaló — vagy éppen önszevitő és

életképtelen rétegnek az útját. Kálnoky László nem akkor szikított ezzel az örökséggel, nem akkor indult meg az ellenkező úton, amikor a társadalmi változások szele válogatás nélkül söpörte le a történelem porondjáról osztályosait — közülük rendszeren a jóra való kevesebbet sújtva erősebben. Hanem: magányos gyermekemberként, a Nyugat íróinak és minden hozzáférhető irodalmi értéknek tartalusi szomjúságú olvasójaként, majd alkotó híveként lett rá arra az olümposzi kaptatóra, melyre nemzedéke legjobbjai, Radnóti Miklós és Jékely Zoltán, Zelk Zoltán és Takáts Gyula, Vas István és Weöres Sándor is rátaláltak. E meghatározó döntése vagy döntéssorozata, hite és kitartása nélkül nem lett volna azzá, akinek megismerhettük. Úgy érzem, erről az egri fiatalemberről sokkal többet kellene tudnunk.

Arról már több fogalmat szerezhettünk, hogy a szenvedések micsoda sorozatával kellett megküzdenie a művekért, az élni érdemes életért. Harmadik évtől kezdve már beárnyékolta sorát a súlyos betegség, a egyetlen bordaműtét, melynek művészetté nemesült emlékét nagyszerű, szimfonikusra hangszerelt költeménye, a *Szanatóriumi elégia* örzi.

Számon tartjuk helytállását a háborús időkben, amikor miniszteriumi tisztviselőként segített bajba jutott embertársain. Sosem dicsekedett vele, bajba jutottként sem. Megcsodáltuk a halála után előkerült háború- és terrorellenes verseit, melyeket valami különös szemérmesség vagy nemes dac miatt ő maga nem kívánt kiemelni a feledésből, pedig megérdemelt erkölcsi tőkét szerezhetett volna velük. Nagyra, igen nagyra tarthatjuk

terjedelmére, minőségére nézvést egyaránt impozáns műfordítói építményét, melyet szinte páratlan hivatástudattal és munkabírással rakott föl oly magasra. Ez sem fődheti el költői teljesítményeit, az ötvenes évek irodalmi szellemével dacoló verseit. Öregkori, egyedülálló költői megújulását pedig a kortársi tanú izgalmával figyelhetjük, immár megnövekedett olvasótáborával együtt. Bár sok értékelője szerint már a *Szanatóriumi elégiával* az elérhető legmagasabb szintre jutott, mindig többet várt a születendő műtől, mint a meglevőtől. A „pesszimista” költő az alkotás javíthatatlan optimistája volt.

Óvakodom attól, nehogy valamiféle „természeti tüneménynek” járó ámulattal adózzam neki, a „leszakadt vitorlával” világokat bejáró költőnek és műfordítónak, aki hetven felé járva radikális megújulást hozott nemcsak saját költészetébe, hanem általában a líra lehetőségeiről kialakult elképzeléseinkbe is. Utolsó verseskötönyve, melynek

munkálatait néhány nappal a halála előtt fejezte be, a magyar avantgárd mesterévé avatja a klasszikusokon kiművelt költőnek ismert lírikust. A művelhető emberi csodát, a költői tetteket, a saját határait kitöltő tehetség csodáját látom benne: a csillapíthatatlan munkalázat, mely a gyors és magas hőfokán tartva növeli naggyá az életet, s teszi felejthetlenné az utókor emlékezetében. Remek versein kívül ezt hagyta ránk: a reményt, a jóra való készséget. Ezt pedig, ha nála sokkal szerényebb képességgel születünk is, mindannyian kötelesek vagyunk megszerezni és ébren tartani.

Amit róla gondolok azt vele, a *Letépett álarok* írójával mondom: „És ő bátorított, a messze-ségben / sápadozó fénypontokra mutatva: / Nézd, Ott az én lám-páim égnek!”

Alföldy Jenő